

2. ГЛОБАЛЬНІ ВИТОКИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ ДИСБАЛАНСІВ

УДК 338.48:005.9 (048)

В.В. Басєв, докторант, ст. викладач,
Міжрегіональна академія управління персоналом м. Київ

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

АНОТАЦІЯ. Розглянуто питання розвитку світової туристичної галузі в умовах нестабільності та перспективи розвитку туризму на Україні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: розвиток світового туризму, розвиток туризму в Україні, національний туризм.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: развитие мирового туризма, развитие туризма в Украине, национальный туризм.

KEYWORDS: development of world tourism, development of tourism in Ukraine, national tourism.

Постановка проблеми. В умовах глобальної нестабільності сфера туризму є однією з небагатьох галузей народного господарства, в якій спостерігається позитивна динаміка. Туризм належить до високоліквідної галузі, тобто галузі зі швидкою віддачею. Понад 50 галузей народного господарства залучено до індустрії туризму. Вони тісно взаємопов'язані і в умовах глобальної економічної нестабільності можуть принести чималий прибуток державі.

Метою дослідження є аналіз туристичних ринків світу, їх тенденції і перспективи розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад у дослідження проблем розвитку туристичної галузі внесли наукові праці Ткаченко Т.І., Ополченова Є.В., Надибоидзе О.Л., Надворна Г.Г., Коргова М.А., Кифяк В.Ф., Іванюта П.В., Зорин І.В. та ін. Більшість авторів (Нездоймінов С. Г., Симонян Г.А., Мальська М. П.) приходять до висновку, що динамічний розвиток світової туристичної галузі може надати суттєвий поштовх для розвитку економіки в цілому.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародний туризм як найважливіша складова частина зовнішньоекономічної діяльності кожної з держав світового співтовариства є однією з найбільших і високоприбуткових галузей світової економіки. За оцінками експертів ВТО (Всесвітня туристична організація), міжнародний туристичний бізнес був і продовжує залишатися домінуючою і процвітаючою галуззю економіки більшості держав — суб'єктів міжнародного права.

Більше того, на початку ХХІ ст. міжнародний туризм за економічною ефективністю вийшов на перше місце у світі, значно випередивши лідерів світової торгівлі — автомобільну і нафтогазову сфери економіки. Феноменальний сплеск міжнародного туризму є закономірним наслідком процесів, пов'язаних з витисненням промислового виробництва з його домінуючих позицій, що ще вчора були безперечними, і орієнтацією світової економіки більшості держав на

виробництво й надання специфічних, широко затребуваних туристичних послуг, що відповідають найвишуканішим запитам споживачів.

У 2011 році надходження від міжнародного туризму уперше перейшли рубіж у 1 трлн дол. США, перевищивши показник 928 млрд за 2010 р. У реальному численні темпи зростання надходжень склали 3,8 % услід за збільшенням міжнародних туристичних прибуттів на 4,6 %. Разом з додатковими 196 млрд дол. США, отриманими у сфері міжнародних пасажирських перевезень, загальна сума експортних надходжень від міжнародного туризму в 2011 р. склала 1,2 трлн дол. США [7].

Це має особливо важливе значення для країн, що стикаються з фінансовими труднощами і мають слабке внутрішнє споживання. Уряди у всьому світі поступово визнаватимуть це і вживатимуть заходи на підтримку туризму, включаючи проведення справедливішої податкової політики і полегшення процедур отримання віз і пересування туристів, оскільки вони довели свою здатність стимулювати економічне зростання і створювати робочі місця.

Перші результати 2012 року свідчать про те, що міжнародний туризм продовжував демонструвати стійке зростання, незважаючи на умови економічної нестабільності. Впродовж перших двох місяців 2012 року число міжнародних туристських прибуттів збільшилося приблизно на 5,7 % порівнянню з тим же самим періодом 2011 року [8].

У Європі триває активізація туристичної галузі. Проведений економіко-статистичний аналіз по європейських країнах показав, що показники прибуттів у перші місяці 2012 року були на 5 % вищими, ніж прогнозували аналітики. У першу чергу такий результат сфера європейського туризму отримала за рахунок активного зростання прибуттів у Центральній і Східній Європі (позитивна динаміка складала 8 %), а також по туристичним напрямам Північної і Західної Європи (позитивна динаміка складала 6 %). Підґрунтям таких результатів стали досить вагомі показники туристичної галузі Європи в 2011 році, коли число міжнародних прибуттів у цілому зросло на 6 % і склало більше 500 млн. Напрочуд високий попит, як і раніше, спостерігається у порівняно зрілих туристичних напрямках розвинених економік Північної, Західної і окремих частинах Південної і Центральної Європи.

Ці сприятливі для Європи результати досягнуті у той момент, коли країни шукають сектори, здатні сприяти економічному зростанню і створенню робочих місць [9]. ВТО повинно працювати разом з адміністраціями по туризму для забезпечення приділення урядами первинної уваги туризму, як частини національної політики, спрямованої на стимулювання зростання і забезпечення зайнятості. У цьому контексті, 54-е засідання Комісії ЮНВТО зосередило свою увагу на важелях, які можуть сприяти подальшому розвитку туризму, зокрема, на таких засадничих питаннях, як спрощення візових формальностей, просування і брендинг туризму.

У той же час, значне пожвавлення міжнародного туризму спостерігається у багатьох турнапрямах зростаючих економік Східної Європи. Східноєвропейські турнапрями мають у розпорядженні потужний потенціал туризму, але для його реалізації їм потрібно створити належні умови. Динаміка прибуття туристів в різні регіони світу за 2008—2011 рр. і прогноз на 2012 рік представлено на рис. 1.

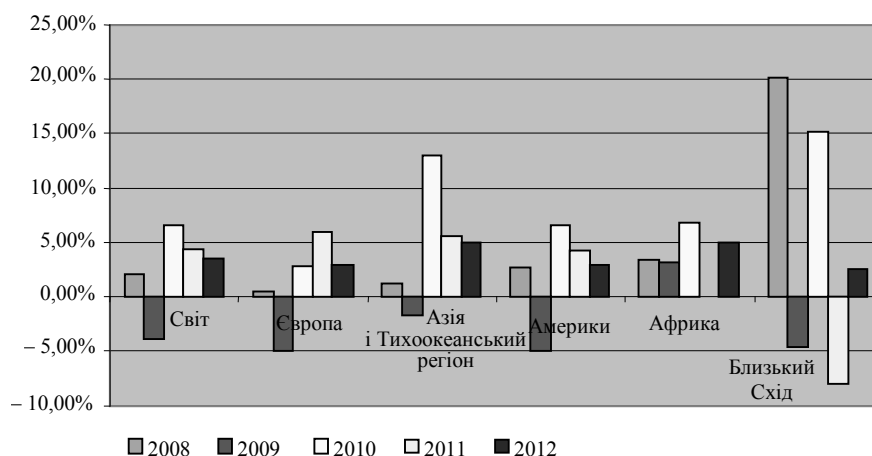

Рис. 1. Динаміка міжнародних туристичних прибуттів (за даними UNWTO)

У перші місяці 2012 року позитивне зростання було відмічене в усіх регіонах, за винятком Близького Сходу (- 1 %) де, проте, спостерігалися обнадійливі ознаки відновлення, як, наприклад, у Єгипті (+ 32 % у першому кварталі). Лідерами по темпах зростання в субрегіоні були Південно-східна Азія і Південна Азія (+ 10 % кожна).

Найшвидші темпи зростання були зареєстровані в Африці, де міжнародні туристські прибуття виросли більш ніж на 7 % у результаті продовження зростання прибуттів у країни Африки, розташовані південніше Сахари (+ 7 %) і однозначного відновлення темпів зростання в Північній Африці (+ 8 %) обумовленого поліпшенням стану справ у Тунісі (+ 53 % у першому кварталі). В Азіатсько-Тихоокеанському регіоні туристські прибуття збільшилися на 7 % із найкращими показниками у Південній Азії і Південно-Східної Азії (+ 10 % кожна). Більш високі результати були також зареєстровані в Північно-Східній Азії (+ 6 %) з обліком майже 10 % зростання числа прибуттів до Японії в першому кварталі. На Американському регіоні також відбувається істотний приріст прибуттів (+ 6 %) обумовленому стійким високим попитом в Південній Америці (+ 8 %) і Центральній Америці (+ 7 %).

За перші два місяці 2012 року число міжнародних туристських прибуттів у всьому світі перевищило 131 млн у порівнянні з 124 млн за той же період 2011 року. Згідно з підготовленим ЮНВТО на початку року прогнозу, число міжнародних туристських прибуттів у 2012 році, як передбачається, зросте приблизно на 3—4 % [10].

Надходження від міжнародного туризму продовжують оправлятися від втрат кризи 2009 року і досягли нових рекордів досягнувши, за оцінками ЮНВТО, 1030 млрд дол. США (740 млрд євро) по всьому світу, у порівнянні із 928 млрд дол. США (700 млрд євро) у 2010 році.

У реальному виразі (з поправкою на коливання валютних курсів і інфляції), виручка від міжнародного туризму зросла на 3,8 %, у той час як кількість між-

народних туристських прибуттів збільшилося на 4,6 % 2011 році до 982 млн. Це підтверджує тісний зв'язок між цими двома показниками: зростання доходів від туристичного бізнесу трохи відстають від зростання прибуттів у період економічної нестабільності [11].

Україна, завдяки своєму унікальному природному і культурному потенціалу, а також інтересу зарубіжних туристів як до нового напрямку, має усі підстави для розвитку усіх перерахованих видів туризму. Окрім природних і історико-культурних передумов, розвитку в'їзного туризму сприяють деякі соціальні чинники: висока покупна здатність іноземних валют, забезпечення свободи переміщення на більшій частині території країни. Проте, внесок туризму в національну економіку явно недостатній, що обумовлено слабкими інвестиційними можливостями переведення туризму на якісно новий рівень [3, с. 364; 6, с. 152].

Економіко-статистичний аналіз даних Адміністрації Держприкордонслужби України показав, що серед загальної чисельності іноземних громадян, які в'їжджають в Україну, відсоток туристів є незначним і становить близько 5,1—5,7 % (табл. 1).

Післякризове відновлення економіки України сприяло зростанню попиту на іноземну продукцію та послуги. У Щорічному посланні Президента України до Верховної Ради України «Економіка України в 2011 році: поступ і суперечності післякризового відновлення» зазначено, що імпорт послуг у 2011 році зріс на 14,7 %. Позначився розрив у покритті негативного сальдо у сфері торгівлі товарами позитивним сальдо у сфері послуг, що створює суттєві загрози для платіжного балансу України в майбутніх періодах [5].

Зазначена тенденція у національній економіці віддзеркалюється і в сфері туризму. Незважаючи на позитивні зрушення на національному ринку туристичних послуг, які позначені зростанням обсягів діяльності на внутрішньому ринку і позитивною динамікою потоку іноземних відвідувачів, спостерігається тенденція перевищення виїзного потоку над в'їзним у структурі міжнародного туризму. Тобто, у структурі туристичного ринку України переважає пасивний туризм, який виражається відпливом національної грошової одиниці з країни (табл. 1 і 2). Потоки міжнародних платежів за туристичними операціями позначаються на пасиві платіжного балансу.

На динаміку активного туризму значним чином впливає збереження глобальної нестабільності у післякризовий період та високий рівень кризових очікувань у світі. У 2011 році в Україну в'їхало 24,5 млн іноземців, серед яких 1,2 млн — туристи. Іноземні туристи приїжджали в нашу країну переважно з Росії, Польщі, Білорусі, Німеччини, США, Італії, Нідерландів, Великобританії, Ізраїлю.

Україна, готуючись до чемпіонату Європи з футболу 2012 року, здійснила прорив у розвитку інфраструктури на чверть століття. Цей прорив сприяв тому, що Україна дійшла до європейських стандартів якості та комфорту. Було побудовано міжнародні аеропорти, чудові готелі, автотранспортні магістралі, придбано нові швидкісні потяги.

За час проведення фінальної частини Євро-2012 Україну відвідали майже два мільйони іноземних гостей, кожен гість залишив в Україні в середньому 400 дол, тобто в цілому уболівальники витратили близько 1 млрд дол.

Таблиця 1

В'їзд іноземних громадян в Україну у 2006—2011 роках

Рік	Всього	Мета в'їзду в Україну			
		Службова, ділова	туризм	приватна	культурний, спортивний обмін
2006	18935775	1011230	1210156	16552159	96567
2007	23122157	908964	1444962	20563044	123860
2008	25449078	1048370	1693348	22290975	311332
2009	20798342	741878	1350245	18348128	214150
2010	21203327	694557	1083015	19089067	206106
2011	21415296	644992	1225954	19180171	224071

Таблиця 2

Віїзд громадян України за кордон у 2006—2011 роках

Рік	Кількість громадян України, які виїжджали за кордон — усього	Мета поїздки		
		службова поїздка	організований туризм	приватна поїздка
2006	16875256	800503	1453690	14621063
2007	17334653	771027	1898163	14665463
2008	15498567	923964	1792269	12782334
2009	15333949	837140	1422923	13073886
2010	17180034	866014	1275398	15038622
2011	19773143	897127	1590182	17285834

За даними КМДА, під час проведення Євро-2012 щоденний пасажиропотік у Києві збільшився на 50—60 тис. осіб, а в готелях Києва проживали понад 100 тис. осіб. У Донецьку на матчах фінальної частини Євро-2012 побували близько 300 тис. уболівальників. Фінальний матч Євро-2012 на стадіоні «Олімпійський» у Києві 1 липня відвідали 54 тис. уболівальників, більше 14 тис. — громадяни закордонних країн, Італії та Іспанії.

В інтерв'ю італійському виданню Il Sole 24 Ore віце-прем'єр-міністр України — міністр інфраструктури Борис Колесников підкреслив, що Україна продемонструвала здатність організовувати на високому рівні масштабні події і пред-

ставила себе світові з найкращого боку, тепер завдання бізнесу і влади, щоб Україна стала центром ділової уваги, центром туристичної уваги [2].

Таким чином, розвиток національного туристичного ринку забезпечується всім комплексом об'єктивних умов і чинників, які сприяють створенню і функціонуванню національної індустрії туризму як міжгалузевого комплексу, який спеціалізується на створенні турпродукту, здатного задовольняти специфічні потреби населення в проведенні дозвілля у подорожі шляхом виробництва та реалізації товарів і послуг туристичного призначення. Функціонування індустрії туризму скеровується національною туристичною політикою, мета якої полягає в координації бізнесових та державних зусиль задля ствердження позицій країни в світовому туристичному процесі, у світогосподарських соціально-економічних і соціокультурних системах.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що аналіз розвитку світової туристичної галузі, в умовах глобальної нестабільності, надає оптимістичні підстави для динамічного розвитку цієї галузі і може надати суттєвий поштовх для розвитку економіки в цілому.

Література

1. Департамент інформації та комунікацій з громадськістю Секретаріату КМУ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245236139
2. Державна служба туризму і курортів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.tourism.gov.ua/ua/action/25552/>
3. *Мальська М. П.* Міжнародний туризм і сфера послуг / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Н. М. Ганич. — К. : Знання, 2008. — 661 с.
4. *Нездоймінов С. Г.* Туризм як фактор регіонального розвитку: методологічний аспект та практичний досвід / С.Г. Нездоймінов. — Одеса: Астропринт, 2009. — 304 с.
5. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. — К. : НІСД, 2012. — 256 с.
6. *Симолян Г.А.* Конкурентная стратегия в туризме : разработка стратегии конкурентоспособности туристско-рекреационных предприятий / Г.А. Симолян // Рос. предпринимательство. — 2009. — № 1. — Вып. 1. — С. 151—154.
7. В 2012 году международный туризм достигнет миллиардный рубеж/ UNWTO Офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://media.unwto.org/ru/press-release/2012-01-18/v-2012-godu-mezhdunarodnyi-turizm-dostignet-milliardnyi-rubezh>.
8. World Tourism Barometer. — 2012. — V. 10. — Statistical Annex/ UNWTO Офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://dtxq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/international_tourist_arrivals_by_subregion.pdf
9. Международный туризм уверенно начинает 2012 год / UNWTO Офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://media.unwto.org/ru/press-release/2012-05-15/mezhdunarodnyi-turizm-uverenno-nachinaet-2012-god>.
10. Международные туристические прибытия по субрегионам/ UNWTO Офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://media.unwto.org/ar/node/36497>.
11. International tourism maintains momentum despite challenges/ UNWTO Офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://media.unwto.org/zh-hans/node/29632>.

Статтю подано до редакції 19.10.2012 р.